Instytut Pamięci Narodowej
https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/167351
06.11.2026, 08:17

W Krakowie został odsłonięty pomnik gen. Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego – Kraków, 30 czerwca 2022

Pomnik został sfinansowany przez Instytut Pamięci Narodowej, Małopolski Urząd Wojewódzki, Główną Bibliotekę Lekarską im. Stanisława Konopki oraz Fundację Centrum Dokumentacji Czynu Niepodległościowego.

30.06.2022

30 czerwca 2022 na cmentarzu Rakowickim w Krakowie odsłonięty został pomnik gen. Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego, „pierwszego ułana Rzeczypospolitej". Jego autorem jest rzeźbiarz Michał Pronobis. Uroczystość poprzedziła msza św. w intencji Ojczyzny, odprawiona w kościele Karmelitów Bosych.

Organizatorami uroczystości byli: dr Karol Nawrocki – prezes Instytutu Pamięci Narodowej, Łukasz Kmita – wojewoda małopolski oraz dr n. przyr. Wojciech Giermaziak – dyrektor Głównej Biblioteki Lekarskiej im. Stanisława Konopki.

W czasie przemówienia prezes IPN podkreślił, że:

> *Generał Bolesław Wieniawa-Długoszowski jest dzisiaj jednym z symboli II Rzeczpospolitej, ale to też jedna z najbarwniejszych postaci międzywojennej Polski. Jednak nim został tak barwną postacią przyniósł Polsce niepodległość – najpierw jako członek Związku Strzeleckiego, potem żołnierz I Kompanii Kadrowej, która w sierpniu 1914 roku wyszła z krakowskich Oleandrów. Następnie przez meandry życia wojskowego, politycznego, dyplomatycznego szedł przez wojnę polsko-bolszewicką, II wojnę światową, aż do swojej tragicznej śmierci w roku 1942.*

Dr Nawrocki zarysował też więź pomiędzy dwoma wielkimi postaciami II Rzeczypospolitej: gen. Wieniawą-Długoszowskim i marszałkiem Piłsudskim, których łączyła nie tylko wspólna walka w Legionach Polskich i późniejsza służba w Wojsku Polskim, ale też prawdziwe zaufanie:

> *Człowiek szerokich perspektyw, wielu umiejętności, wielu zdolności, złożył swoją zawodową przysięgę, gdy spotkał Józefa Piłsudskiego mówiąc: „Czuję się żołnierzem. Znalazłem swojego wodza". Wierny zawsze marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu, jego powiernik i adiutant.*

Prezes Karol Nawrocki odwołał się także do rysu generała jako bon vivanta:

> *Wieniawa to przede wszystkim człowiek z krwi i kości, który służył, bił się z Polską w sercu, ale też kochał. (...) Powiedział, że: „Ludzie szanują się wzajemnie za sprawą swych cnót – a kochają się za sprawą swych wad". Tak wiele cnót Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego sprawia, że dzisiaj Polska, Instytut Pamięci Narodowej i wszyscy Państwo, go bardzo szanują, ale też kochamy go za to jakim był człowiekiem i jak bardzo przysłużył się Rzeczypospolitej.*

***

Szablą i lancą. Gen. Bolesław Wieniawa-Długoszowski

Hej, strzelcy, wraz! Pod nami rącze konie,
Nad nami wiatr proporców niesie szum,
Na odgłos trąb ruszymy wprost przez błonie,
Choć garstka nas, na wrogów pójdziem tłum.

Fragment *Piosenki strzelców konnych* (1915) autorstwa Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego

Był uosobieniem inteligencji, męstwa, rozmachu, fantazji, wyobraźni i polotu. W bojach o niepodległość ojczyzny wyrąbywał jej wolność konno, szablą i lancą – po ułańsku – bo bitewny kurz i dym były jego żywiołem. Cierpiąc okrutnie w pierwszych dniach swojego szwoleżerstwa z powodu niedopasowanego siodła – jak pisał we wspomnieniach – *recytowałem po cichu, a z zapamiętaniem, wszystkie znane mi wiersze we wszystkich znanych mi językach* z postanowieniem, że *albo przetrzymam, albo zdechnę, ale na siodle.*

Bolesław Ignacy Florian Wieniawa-Długoszowski urodził się 22 lipca 1881 r. w Maksymówce w Galicji Wschodniej. Był najmłodszym dzieckiem inżyniera Bolesława Długoszowskiego i Józefy ze Struszkiewiczów. Dorastał w majątku Bobowa koło Gorlic. Uczył się w różnych gimnazjach, a egzamin maturalny zdał eksternistycznie w 1900 r. w Gimnazjum Wyższym im. Jana Długosza w Nowym Sączu. Sześć lat później z wyróżnieniem ukończył studia medyczne na Uniwersytecie Lwowskim, uzyskując tytuł *doctoris medicinae universae* (doktora wszech nauk lekarskich). W tym czasie zawarł związek małżeński, poślubiając studentkę lwowskiego konserwatorium Stefanię Calvas.

Podczas pobytu we Lwowie spotkał wielu czołowych przedstawicieli polskiego życia kulturalnego, między innymi Kornela Makuszyńskiego, Stanisława Przybyszewskiego, Leopolda Staffa i Stanisława Wyspiańskiego. Razem z żoną postanowili wkrótce wyjechać do Paryża, zatrzymując się w Belinie, gdzie Bolesław przez rok studiował w Akademii Sztuk Pięknych. Przeszło siedmioletni pobyt w Paryżu wzbogacił go nie tylko artystycznie (był m.in. współzałożycielem paryskiego Towarzystwa Artystów Polskich). W lutym 1914 r. poznał tam Józefa Piłsudskiego i jego marzenia o odrodzonej Polsce.

Po wybuchu pierwszej wojny światowej przybył do Krakowa. Jako żołnierz 1. Kompanii Kadrowej wyruszył do walki 6 sierpnia 1914 r. Trzy dni później służył już pod dowództwem rtm. Władysława Beliny-Prażmowskiego, który formował oddział ułanów, późniejszy 1. Pułk Ułanów Legionów Polskich. Jesienią w pułku tym powierzono mu dowództwo 1. plutonu w 1. szwadronie.

Pierwszym plutonem dowodził do połowy 1915 r., m.in. podczas walk w Małopolsce i na Lubelszczyźnie. We wrześniu 1915 r. został adiutantem Piłsudskiego. W efekcie kryzysu legionowego (nazywanego też przysięgowym, gdy żołnierze I i III Brygady Legionów Polskich odmówili złożenia przysięgi na „wierne braterstwo broni z Niemcami i Austro-Węgrami") 19 sierpnia 1917 r. zwolniono go z Legionów, zdegradowano i wcielono do wojska austriackiego. Nadal jednak działał tajnie w Polskiej Organizacji Wojskowej. W marcu 1918 r. na rozkaz organizacji zdezerterował z austriackiego wojska.

W kwietniu 1918 r. wyruszył z misją do gen. Józefa Hallera, za pośrednictwem którego zamierzano skontaktować się z przedstawicielami Ententy. Pojechał do Kijowa, a następnie do Moskwy. Tam został aresztowany przez czekistów. Przeszło trzy miesiące spędził w więzieniach

na Łubiance i Tagance. Został uwolniony dzięki staraniom Bronisławy Berensonowej, którą poślubił w 1919 r., po wcześniejszej zmianie wyznania na protestanckie i uzyskaniu rozwodu ze Stefanią Calvas.
Pierwszym adiutantem osobistym Piłsudskiego został 17 listopada 1918 r., zaś adiutantem generalnym 1 stycznia 1920. Brał udział w bitwie warszawskiej. W trakcie wojny polsko-bolszewickiej otrzymał awans na podpułkownika (30 września 1920 r.). Funkcję adiutanta pełnił do 26 listopada 1921 r., następnie został przeniesiony służbowo do Sztabu Generalnego i mianowany attaché wojskowym w Bukareszcie.

Po decyzji Piłsudskiego o wycofaniu się z życia politycznego także Wieniawa-Długoszowski został przeniesiony w stan nieczynny na jeden rok. Wrócił do służby wojskowej w 1924 r., najpierw do 19. Pułku Ułanów Wołyńskich w Ostrogu na Wołyniu, a następnie do 1. Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego w Warszawie (w 1926 r. został jego dowódcą). 1 grudnia 1924 r. awansował też na pułkownika.

31 października 1927 r. został mianowany pierwszym oficerem sztabu w Generalnym Inspektoracie Sił Zbrojnych, przy czym pozostawiono mu dowództwo 1. Pułku Szwoleżerów Józefa Piłsudskiego. Od 12 marca 1929 r. do 6 listopada 1930 pełnił funkcję komendanta Garnizonu i Placu m.st. Warszawy. 25 października 1930 r. został dowódcą I Brygady Kawalerii, a także dowódcą 2. Dywizji Kawalerii w Warszawie. Obowiązki te pełnił przez siedem lat. W tym czasie realizował się także jako dziennikarz, literat i tłumacz. Często gościł przy najbardziej prestiżowym stoliku w kawiarni „Mała Ziemiańska", przebywając tam w towarzystwie m.in. poetów z grupy „Skamander".

Nominację na stopień generała brygady otrzymał 10 grudnia 1931 r. z rąk prezydenta Ignacego Mościckiego. W kwietniu 1937 r. powierzono mu Dywizję Kawalerii w Warszawie, którą dowodził do 14 maja 1938 r. 27 maja tegoż roku prezydent Mościcki awansował go na generała dywizji, następnie zaś został przeniesiony w stan nieczynny i skierowany do służby dyplomatycznej. Od maja 1938 r. do 13 czerwca 1940 r. był ambasadorem Rzeczypospolitej Polskiej przy Kwirynale.

25 września 1939 r. prezydent Mościcki – zgodnie z artykułem 24 Konstytucji kwietniowej – wyznaczył go na swego następcę na wypadek opróżnienia się urzędu przed zawarciem pokoju. Wieniawa-Długoszowski opuścił Włochy i przez Szwajcarię udał się do Paryża, aby tam objąć urząd. Poddał się jednak wymuszonej przez opozycję za pośrednictwem rządu francuskiego zmianie decyzji, składając swą jednodniową prezydenturę. Po klęsce Francji w 1940 r. najpierw wyjechał do Portugalii, a następnie do Stanów Zjednoczonych. W marcu 1942 r. otrzymał nominację na stanowisko posła Rzeczypospolitej Polskiej na Kubie.

Zginął 1 lipca 1942 r., skacząc z tarasu domu, w którym mieszkał w Nowym Jorku. Jego prochy przeniesiono w 1990 r. na cmentarz Rakowicki w Krakowie (kwatera PAS 50-3-13-plac Legionów). Bratankowie Andrzej Długoszowski oraz Marek Długoszowski, żołnierze kompanii „Rudy" batalionu „Zośka", zginęli w powstaniu warszawskim.

Bolesław Wieniawa-Długoszowski został odznaczony m.in.: Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Niepodległości z Mieczami, Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, Krzyżem Walecznych i Złotym Krzyżem Zasługi. Był ponadto Komandorem Orderu Legii Honorowej (Francja), Oficerem Orderu Legii Honorowej (Francja), Wielkim Oficerem Orderu świętych Maurycego i Łazarza (Włochy).

Tekst Izabela Matuszewska

Poprzedni Strona
Następny Strona

Kraków